

Představa o budoucím povolání u studentů oboru módní návrhář na SUPŠ textilní

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. et. Mgr. Lenka Kamanová

Vypracovala:

Adriana Kadaňková

Brno 2014

Na této stránce bude vložen originální formulář Zadání bakalářské práce.
Vystavený, podepsaný a orazítovaný formulář Vám připraví vedoucí bakalářské
práce před jejím svázáním.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci: **Představa o budoucím povolání u studentů oboru módní návrhář na SUPŠ textilní** vypracoval/a samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 30. listopadu 2015

Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. et. Mgr. Lence Kamanové, za cenné rady a připomínky, které mi pomohly vypracovat tuto bakalářskou práci. Děkuji také své rodině za čas a podporu.

Abstrakt

Předkládaná bakalářská práce řeší Představu o budoucím povolání u studentů oboru módní návrhář na SUPŠ textilní. V teoretické části se zabývá definicí volby povolání, aspekty které ovlivňují volbu povolání, vývojová stádia při samostatném rozhodování a problematika volby školy. Závěr teoretické částí tvoří absolvent na trhu práce.

Cílem praktické části je zjistit jakou představu měli studenti o svém budoucím povolání při začátku studia a jakou představu mají studenti v pokročilejší fázi studia. Praktická část představuje výsledky průzkumného šetření polostrukturovaného rozhovoru u vzorku žáků střední školy. Respondentky 3. a 4. ročníku odpovídaly na předem připravené otázky. Data byla analyzována za použití otevřeného kódování. Práci zakončuje diskuse a závěr.

Klíčová slova

Volba povolání, zralost, absolvent, trh práce

Abstract

The present thesis addresses the idea of a future career among students majoring in fashion textile designer at the Secondary School. The theoretical part deals with the definition of career choice, aspects that influence career choices, developmental stages in a separate decision and the issue of school choice. Conclusion The theoretical part consists of graduate labor market.

The practical part is to find out what the students had an idea about their future careers at the beginning of the study and what idea the students at an advanced stage of study. The practical part contains data exploratory investigation semi-structured interview with a sample of secondary school pupils. Respondents 3rd and 4th year pre-answered questions. Data were analyzed using open coding. Their results are evaluated and described verbally. Work ended discussion and conclusion.

Keywords

Choice of profession, maturity, graduate, labor market

Obsah

1	Úvod	9
2	Cíle bakalářské práce	10
2.1	Cíle teoretické části práce	10
2.2	Cíle praktické části práce	10
3	Teoretická část	11
3.1	Volba povolání.....	11
3.1.1	Aspekty ovlivňující volbu povolání	11
3.1.2	Vývojová stádia při volbě povolání	15
3.1.3	Zralost žáků při volbě povolání	16
3.1.4	Problematika volby školy.....	17
3.2	Absolvent na trhu práce	18
3.2.1	Hodnocení volby a kvality vzdělání po ukončení studia.....	19
3.2.2	Zařazení absolventa na trh práce.....	21
3.2.3	Vstup absolventů na trh práce a jejich představy o trhu práce.....	21
3.2.4	Úspěšnost absolventů středních škol na trhu práce.....	22
3.2.5	Absolvent na úřadu práce	24
4	Metodologie průzkumu	26
4.1	Průzkumný problém a cíl.....	26
4.2	Průzkumné otázky	26
4.3	Průzkumný soubor	27
4.4	Vstup do terénu.....	27
4.5	Průzkumné metody a analýzy dat.....	29
5	Výsledky průzkumného šetření	30
5.1	Vlivy na rozhodování o profesi	30
5.2	Důvody k výběru Modelářství a návrhářství oděvu.....	32

5.3	Původní představa o profesi	33
5.4	Střed s realitou	36
5.5	Současná představa o svém povolání.....	38
6	Diskuse	41
7	Doporučení pro pedagogickou praxi	43
8	Závěr	44
9	Seznam použité literatury	45
A	Přepisy rozhovorů	49

Seznam tabulek

Tab. 1 Vybrané údaje o respondentkách

27

1 Úvod

Když jsem začala přemýšlet nad tématem této bakalářské práce, napadalo mě mnoho různorodých témat, ale po hlubším zamyšlení mi bylo jasné, že nejsem zase takovým odborníkem a měla bych si zvolit něco pro mě zajímavého a zažitého. A tak se s pomocí mé vedoucí zrodilo téma - představa o budoucím povolání u studentů oboru módní návrhář na SUPŠ textilní.

Sama vím, jak je těžké se v patnácti letech rozhodnout, čím vlastně chceme v budoucnu být, čím se chceme živit. Je to jedna z prvních otázek, která se naskytá a na kterou si musí dokázat odpovědět žák základní školy při volbě povolání. Než se rozhodne, čím chce být, projde mnoha stadii. Já jsem se rozhodla pro obor modelářství a návrhářství oděvů. Ráda jsem kreslila a bavilo mě navrhovat modely a poté je realizovat. Když jsem nastupovala na střední školu, měla jsem stejné představy jako respondentky, se kterými jsem dělala rozhovor. Stanu se módní návrhářkou, založím si oděvní ateliér a budu se oboru věnovat. Bohužel postupem času člověk přicházel na to, že to není tak jednoduché. Módní návrhářství je náročná tvůrčí práce a není vůbec lehké uplatnit se na trhu práce. Právě proto se v této práci zaměřuji, na to jakou představou o budoucím povolání mají studenti oboru módní návrhář na začátku studia a jak se vyvíjí v průběhu studia.

V teoretické části je obsažena problematika výběru povolání, také aspekty důležité pro volbu povolání. Je zde, také řešeno důležitost zralosti žáků, při správném výběru povolání. Empirická část pak představuje celý proces kvalitativního výzkumu a jeho výsledky – výzkumný cíl a výzkumné otázky, výzkumný soubor a metody, vstupu do terénu. Následuje analýza a interpretace získaných dat, diskuze a závěr. Práce je určena odborníkům, studentům i laické veřejnosti se zájmem o problematiku představy o budoucím povolání u studentů o budoucím povolání oboru módní návrhář na SUPŠ textilní.

2 Cíle bakalářské práce

Cílem bakalářské práce je identifikovat představy středoškolských žáků zaměřené na jejich budoucí povolání. K naplnění stanoveného cíle bude realizováno průzkumné šetření, jež je součástí praktické části předkládané bakalářské práce.

2.1 Cíle teoretické části práce

Cílem teoretické části je prostřednictvím dostupné odborné literatury provést analýzu, srovnání a syntézu teoretických poznatků týkajících volby povolání. V rámci této části bakalářské práce bude definován pojem volba povolání, budou představeny aspekty, které jsou důležité pro volbu povolání. Teoretická část bakalářské práce se zabývá rovněž otázkou zralosti žáků základních škol v kontext volby povolání, budou rovněž představeny vývojová stádia při volbě povolání. Část teoretické části práce se zaměřuje i na absolventa na trhu práce.

2.2 Cíle praktické části práce

V praktické části je hlavním cílem zjistit, jakou představu měli studenti o svém budoucím povolání při začátku studia a jakou představu mají studenti v pokročilejší fázi studia. Pro účely průzkumného šetření byla použita metoda kvalitativního výzkumného přístupu. K naplnění hlavního cíle byl použit polostrukturovaný rozhovor. Připravené otázky byly kladeny studentům 3. a 4. ročníku střední školy uměleckoprůmyslové v Brně, oboru módní návrhář. Data byla analyzována za použití metody otevřeného kódování. Práce má také za cíl vyvodit některá doporučení pro pedagogickou praxi.

3 Teoretická část

3.1 Volba povolání

Úvahy o volbě povolání je v životě každého adolescenta poměrně složitým a zásadním procesem, který je postupný, neustále se měnící v očekávání i v závěrech. Výběr vhodného odborného zaměření je důležitou podmínkou budoucí spokojenosti absolventa v práci, možnosti seberealizace i stability v zaměstnání. Na toto složité období by měla být mládež postupně připravována a to jak ze strany rodiny, tak i ze strany výchovně vzdělávací instituce, kterou je v tomto případě základní škola.

Vymezení volby povolání je poměrně široké. Průcha, Walterová a Mareš (2013, s. 341) volbu povolání definují jako „*proces zahrnující rozhodování o volbě studia nebo přípravy na povolání a celou profesní dráhu člověka*“. Jak ve své knize upozorňují, Strádal, Mertin a Úlovcová (2002, s. 1) je důležité se rozhodnout nad správnou volbou středoškolského vzdělání, aby žáci našli do budoucna dobré zaměstnání. Tato volba by měla být učiněná na konci základní školy. Je nezbytné, aby žáci měli všechny dostupné informace pro správnou volbu budoucího povolání.

3.1.1 Aspekty ovlivňující volbu povolání

Aspektů, které jedince ovlivňují po celý život a hrají významnou roli i při volbě povolání je mnoho. Podle Čačka (2002, s. 230) za jeden z nejdůležitějších aspektů, které člověka ovlivňují od dětství, považujeme zájmy. „*Zájem je náklonost k předmětu, který je považován jako hodnotný, je to citová otevřenost a puzení zabývat se předmětem, aby byl přesněji poznán*“ (Čačka 1997, s. 233). Zájmy jsou důležitým prvkem v rozvoji osobnosti, v získávání vědomostí, v sociálním začleňování ve společnosti.

„Chceme-li někoho skutečně dobře poznat, stačí se zeptat, co rád dělá a čemu se rád věnuje. Zájmy vypovídají o životní dráze člověka a často nám toho o něm poví daleko více, než jakékoli psychologické analýzy“ (Hlad' o 2008 s. 38).

Zájmy se podílejí na výchově mládeže. Směřují jí do oblasti, kde je jim pocitově dobře, tudíž do oblasti, které dobře zvládají. Mají k určitým činnostem předpoklady, které dále rozvíjí. Tyto okolnosti jsou při volbě povolání důležité, neboť žákům pomáhají v profesní orientaci při volbě vzdělávání a následně uplatnění na trhu práce (Vendel, 2008, s. 65).

Volba povolání je ovlivněna samozřejmě nejen zájmy a očekáváním, ale také společným kontextem, sociokulturním prostředím, v němž žák dospívá, rodinnou situací a zázemím, aspiracemi rodičů i jejich přístupem k dítěti a jeho výchově. Na volbě se nepřímo podílí řada dalších aktérů, kterými mohou být s různou mírou vlivu další osoby z okolí žáka, příbuzní, známí a vrstevníci. Svůj podíl má škola, osobnosti učitelů a dalších lidí ve škole působících a vytvářejících podpůrné struktury vzdělávání (E. Walterová a D. Greger s. 9).

Ve volbě povolání se u adolescenta často střetává zájem dospívajícího jedince a rodičů, kteří jsou představiteli postojů celé společnosti. Podle Walterové a Gregera (2009, s. 10) výsledkem tohoto střetu mohou být důvody pro určitou volbu. Buď mladý člověk volí podle přání a rozhodnutí rodičů, pasivně se podvolí, neboť sám je tak nevyhraněný, že to oslabuje jeho aktivní prosazení, nebo má jedinec určitá přání a zájmy, avšak jeho představy jsou nejasné, nevyhraněné a proto volí částečně i pod vnějším tlakem. Malá skupina dospívajících má natolik vyhraněné životní cíle, že volba povolání je jejich logickým vyústěním. To mají silné seberealizační tendence a povolání volí podle svých představ.

Naskytá se také otázka, jak silně ovlivňuje volbu povolání u dospívající motivace a potřeba seberealizace. Jak uvádí Čačka (1997, s. 71) *„Člověk se snaží bezprostředně naplňovat zvláště své aktuální potřeby, stejně jako, s ohledem na situaci více či méně adekvátně formulované, vlastní motivy.“*

Podle psychologického slovníku je motivace definována jako *„vnitřní řídicí síla odpovědná za zahájení, usměrňování, udržování a energetizaci zacíleného chování;*

motivační síla vzniká působením vnější i vnitřní stimulace a její kognitivní interpretace“ (Hartl a Hartlová, 2010, s. 320).

Čáp (1997, s. 84) o motivaci hovoří jako o „*souhrnu hybných činitelů v činnostech, učení a osobnosti. Hybným činitelem míníme takové skutečnosti, které jedince podněcují, podporují, nebo naopak tlumí, aby něco konal, nebo nekonal*“. Tyto hybné činitele představují jednak individuální dispozice dospívajícího ve smyslu motivačních cílů, které se u něj vyvíjejí, jednak vnější determinanty prostředí, mezi nimiž významnou roli sehrávají učitelé a vrstevníci.

Vágnerová (2001, s. 174) motivaci charakterizuje jako „*zaměřenost na dosažení určitého cíle, který se jeví žádoucí*“. Motivace ke školní práci může být různým způsobem navozena. Mohou ji ovlivňovat vnější podmínky, jako jsou například požadavky rodičů, hodnocení učitelů či školní klasifikace. Avšak nejdůležitější je to, jaký postoj ke školní práci zaujímá žák sám. Zda se chce učit či nikoliv. Pokud mu motivace ke školní práci chybí, nebude pracovat tak dobře, jako by bylo vzhledem k jeho předpokladům možné a žádoucí.

Motivace k čemukoliv závisí na tom, jaký má tato činnost, resp. tento cíl pro jedince význam, zda pro něj představuje nějakou hodnotu či nikoliv. Základem motivace ke školní práci je postoj rodiny ke škole a ke vzdělání obecně, který dítě přejímá.

Jako poslední aspekt, který bych ráda zmínila, který ovlivňuje volbu povolání je zkreslená představa a naivita. Sedláková (1979) ve své knize uvádí, že v době, kdy se žák na konci deváté třídy rozhoduje o své volbě povolání má naivní představy o světě a nemá představu o svém budoucím povolání. Nemá potřebný rozhled ani dost rozumu a zkušeností, nezná dobře své schopnosti a zájmy, ani neví, co se může vše dělat. Je nestálý a nevyhraněný ve svých názorech, je více citový a snadno ovlivnitelný. Neví proč, a co chce a často má na konci základní školy i nechuť k dalšímu studiu. V této oblasti, kdy má žák zkreslené představy mu může být nápomocna jak škola, tak rodina.

Rodina je považována za instituci, která v procesu přechodu žáků na střední školy plní nebo by měla plnit roli nevýznamnější. Je oporou utváření profesní per-

spektivy dítěte a poskytuje primární rady při výběru střední školy. Dospívající žáci při vyhledávání rad a pomoci ve svém okolí se nejčastěji obracejí na své rodiče a dávají jim přednost před jinými dospělými, učiteli či poradenskými pracovníky i před svými vrstevníky. (Waleterova a Gregor 2009, s 13-14)

Podle Z. Freidmanna (2012, s 67) mladým lidem „*chybějí informace o možnostech vzdělávání a světě práce a vzhledem k nízkému stupni sebepoznání nevědí, jakými individuálním potenciálem disponují*“. Není v jejich silách plně obsáhnout a pochopit všechny závažné objektivní determinanty tohoto rozhodování a ani se plně vyznat v sobě samých. Důsledkem je, že se při přechodu mezi nižším a vyšším sekundárním vzděláváním poměrně často nerozhodují optimálně, brzy také přicházejí na to, že jejich rozhodování nebylo správné a v řadě případů jsou nuceni provést reorientaci. Podle Trhlíkové, J., Vojtěcha, J., a Ulovcové. H. (2008, s.) „*Příčinou nespokojenosti většinou není ani tak úroveň zvoleného vzdělání, jako příprava v oboru, který neodpovídá jejich zájmům nebo představuje určitá omezení při výběru dalšího studia v terciálním vzdělávání.*“

Jde o to, aby se žáci dostali k co nejpřesnějším a skutečným informacím o různých profesních oborech možného uplatnění, na jejichž základě se budou moci žáci správně rozhodnout. Proto je vhodné, aby žáci nahlédli do reálných prostředí jednotlivých oborů a čerpali informace přímo od odborníků a pracovníků v těchto oborech. Jak uvádí Přinosilová (2011), v praxi se velmi často setkáváme s nepřiměřenými představami ze strany dotyčných žáků, tak jejich rodin. Mezi důvody se řadí přeceňování schopnosti žáka jeho rodiči a z toho vyplývající nevhodné ovlivňování. Mezi další příčiny Přinosilová (2011) vyjmenovává nedostatečnou informovanost žáků a jejich rodičů o volbě profesního zaměření a skutečnost, že žáci o volbě povolání rozhodují na základě jednostranných informací, a ne s využitím souhrnných poznatků o povolání, kdy jejich rozhodování z větší části nevychází z dobré informovanosti, ale spíše z jejich představ či nereálných přání.

3.1.2 Vývojová stádia při volbě povolání

Než děti dospějí ke konečné volbě povolání, projdou různými stádii. Některá tato stádia se vyznačují nedostatkem realismu – žáci neznají skutečnou náplň práce, která je láka, a nemají většinou přesné představy o požadované kvalifikaci a dovednostech.

Ginzberg a jeho spolupracovníci zrealizovali výzkum, na jehož základě vyjádřili přesvědčení o tom, že volba povolání není jednorázové jednání, ale vývojový proces trvající od šesti let až přibližně do dvaceti let. Všichni lidé během tohoto procesu projdou třemi obdobími, která do jisté míry korespondují s biologickým věkem (Ginzberg a kol., 1951):

Období fantazijní volby – trvá od raného dětství do 11 let. V tomto období si dítě představuje sebe v takovém povolání, jaké zrovna vyhovuje jeho fantazii. Velmi málo myslí na skutečnosti, které jsou s takovým zaměstnáním spojeny. Děti jsou v tomto období přesvědčeny, že si mohou zvolit jakékoliv povolání, které je napadne. V průběhu tohoto období ještě ignorují realitu, své schopnosti a časovou perspektivu.

Období pokusné volby – probíhá od 11 do 17 let. Pro toto období je charakteristické seznamování se s požadavky budoucí profesí. Jedinec se pokouší o volbu povolání na základě sebepoznání a sebehodnocení. Nebere však dostatečně v úvahu objektivní požadavky společnosti a světa práce, rozhodujícími faktory jsou zájmy, osobnostní předpoklady pro výkon povolání a hodnoty.

Období realistické volby – trvá od 17 let po ranou dospělost. Člověk je již schopen při rozhodování o své volbě povolání zvážit faktory osobní jako jsou zájmy, schopnosti a hodnoty a objektivní jako jsou požadavky povolání a společenské potřeby. A učinit mezi těmito faktory přiměřený kompromis.

Popsaný vývojový proces je podle Ginzberga nezvratný. Nezvratnost procesu volby povolání spočívá ve skutečnosti, že se jedinec nemůže časově ani psychologicky vrátit do bodu, kdy bylo možné rozhodnutí změnit. Významnou roli hraje

také tlak sociálního okolí na jedince, neboť v něm vytváří zábrany změnit rozhodnutí i tehdy, kdyby si to on sám přál.

3.1.3 Zralost žáků při volbě povolání

Ukončením základní školy žákům končí povinná školní docházka. Pak už záleží pouze na nich, zda se budou dále vzdělávat a v jakém oboru. Volba povolání je pro adolescenta důležitým krokem v jeho životě. Je to úkol náročný, neboť mladistvý nemusí být ještě zájmově vyhraněný, není zcela dokončen jeho vývoj schopností, identity a nezávislosti. Jak píše ve své knize Walterová a Greger (2009, s. 9) *„Volba střední školy není jednorázovým aktem, nýbrž výsledkem déle dobého procesu determinovaného komplexem faktorů vnitřních i vnějších a ovlivňovaného subjektivními o objektivními okolnostmi.“*

Jak uvádí Taxová (1897, s. 139) rozmisťování absolventů základních škol na různé typy středních škol, není však pro adolescenty volba povolání snadnou záležitostí. Mnozí dospívající nejsou ještě pro zodpovědnou volbu povolání zralí fyzicky, psychicky ani sociálně. Proto *„výchova k volbě povolání a usměrňování profesionální orientace patří k důležitým výchovně vzdělávacím úkolům školy za spolupráce s rodinou a soustavou výchovného poradenství“* (Taxová 1897, s. 139). Adolescenti mají však mnoho zájmů, které jsou nevyhraněné a kolísají, řada zájmů se teprve utváří a některé se dokonce objeví až v adolescenci. Jejich zájmy se převážně soustředí na volný čas, různé záliby a koníčky. Ne vždy ústí do vážnějšího či vyhraněnějšího zájmu profesionálního, i když jej nevylučují a mohou při náležitém usměrňování tvořit jeho předpoklady.

Dalším problémem který Taxová ve své knize uvádí (1897) bývá rozpoznávání úrovně a charakteru všeobecných a především speciálních schopností, které se teprve formují. Sebepoznání a sebehodnocení nebývají ještě vyhraněny, rodiče mohou své děti podceňovat nebo v opačném případně přeceňují. Školské hodnocení odráží spíše rozumové schopnosti a výkon jednotlivých vyučovacích předmětů než způsobilosti pro určité povolání.

Výraznou motivační představou o volbě povolání tvoří také sny a představy o budoucím uplatnění a existence či neexistence reálného povolání. Podle zkušenosti učitelů a i většiny rodičů si přejí, aby jejich děti byly ve zvoleném povolání spokojené. Aby se jim práce samozřejmě líbila, ale obsahově to jsou přání neurčitá. Představy „spokojenosti“ bývají odvozeny z vlastních zkušeností, jako je například výše výdělku, snadná a nenamáhavá práce, malé riziko, zdravé či pěkné prostředí, ale i úspěšnost, vyšší postavení ve společnosti, prestiž, dostatek a volného času.

3.1.4 Problematika volby školy

Jak už bylo řečeno, rozhodování žáků o volbě povolání na konci deváté třídy patří k podstatným životním mezníkům. Výběr vhodného odborného zaměření je důležitou podmínkou budoucí spokojenosti absolventa v práci, možnosti seberealizace i stability v zaměstnání.

Jak Trhlíková a Eliášková (2009) ve své knize uvádí *„Většina žáků s výjimkou těch, kteří směřují na gymnázia, si základní profesní orientaci volí při vstupu na střední školu, tedy v závěru 9. ročníku základní školy ve věku kolem 14-15 let.“* Tedy v poměrně nelehkém období adolescence, které je podle Trhlíkové a Eliáškové (2009, s. 23) *„z hlediska psychického vývoje představuje fázi sebepoznávání spojenou s experimentováním a hledáním stabilních preferencí“*.

Obtížnost volby střední školy nespočívá jen ve výběru nejvhodnější varianty ve smysli získání nejvyššího užitku, ale zahrnuje podstatnou sociálně psychologickou dimenzi, je hledáním budoucí sociální identity a to jak ve vztahu k sociálním skupinám.

Závažným nedostatkem volby povolání žáků základních školy je jejich nízká připravenosti pro toto důležité rozhodnutí. Za nepříjemné faktory podle Hlad'a (2008) lze považovat:

- Malá informovanost o světě práce a jednotlivých povolání, takových jako o nezbytných zdravotních podmínkách, požadovaných znalostech, dovednostech a především o skutečném výkonu povolání a jeho vyhlídkách na trhu práce.

- Neznalost vzdělávacího systému, takových jako je jeho struktura, nabídka, nároky jednotlivých typů a stupňů škol, formálního a neformálního kurikula apod.
- Nedostatečný stupeň sebepoznání, přehled o vlastních schopnostech, o nadání, způsobilosti, fyzických a psychických předpokladů.
- Krátkodobou perspektivní orientaci, jako je zaměření převážně na bezprostřední cíle.
- Nejasné představy o vlastní budoucnosti, absenci životních plánů.

3.2 Absolvent na trhu práce

Mareš (2002, s. 158) popisuje trh práce, jako na kterém dochází k vyrovnání nabídky práce a poptávky na ní. Nabídka je trhem primárního výrobního faktoru. Je to trh jako každý jiný, a přesto je výjimečný. Schopnost pracovat je totiž exkluzivně vázaná na člověka. A lidé jsou jedineční, každý má jiné schopnosti, nadání, talent, každý má jiné životní a pracovní zkušenosti

Trh práce se v posledních letech vyvíjel velice dynamicky a míra nezaměstnanosti se začala blížit k hodnotám běžným v okolních zemích. Jak uvádí Procházka (1999, s. 5) statistiky úřadu práce o vývoji práce naznačují nedostatek pracovníků daného odvětví v dalším období. Mnoho čerstvých absolventů středních škol, kteří nemohou nalézt odpovídající zaměstnání, se začínají oprávněně ptát, zda si ze školy odnesli to, co budou pro své uplatnění potřebovat. Hledání prvního zaměstnání po ukončení studia velmi připomíná běh na dlouhou trať. Podle Zelenky (2008, s. 51) absolvent, který již během studia nepracoval brigádně ve společnosti, která mu následně nabídne po ukončení studia na střední škole stále místo. Pokud nejde o učně, který má jisté místo díky jeho učňovské škole s konkrétní firmou, je nucen hledat a odpovídat na mnoho inzerátů a absolvovat řadu pohovorů jim vhodných vybraných společnostech.

Jak píše Trhlíková (2014, s. 3) absolvent vstupující na trh práce patří k rizikovým skupinám ohroženým vysokou nezaměstnaností, ta patří mezi mladé lidi tradičně k těm vyšším než u dospělé populace. Před nástupem krize se pohybovala na zhruba dvojnásobné úrovni celkové míry nezaměstnanosti. *„Nejhůře jsou na tom zpravidla čerství absolventi škol, kteří nemají žádné zkušenosti ani pracovní historii a jsou tedy znevýhodněni jak nedostatkem praxe, tak i chybějícími pracovními kontakty“* (Trhlíková, 2014).

Velmi důležitým faktorem úspěšného uplatnění absolventů na trhu práce podle Trhlíkové (2014), je získané vzdělání, které v moderních průmyslových společnostech představuje nejvýznamnější faktor úspěchu v profesním životě. Úspěšnost absolventů škol při vstupu na trh práce se nejčastěji popisuje na základě míry nezaměstnanosti a počty nezaměstnaných absolventů. Důležité jsou i další aspekty, jako rychlost a plynulost přechodu na trh práce, možnosti získání perspektivního a stabilního zaměstnání a míra využití získané kvalifikace.

3.2.1 Hodnocení volby a kvality vzdělání po ukončení studia

Při hodnocení volby a kvality vzdělávání po ukončení studia nám v tomto směru poměrně přesné informace poskytuje Národní ústav odborného vzdělávání, zaměřený na 15 leté studenty.

Ze šetření, které prováděla Trhlíková (2014) vyplývá, že nejspokojenější skupinou jsou absolventi víceletých gymnázií, a pouze malé procento absolventů by volilo jinou cestu při volbě vzdělávání. Více nespokojenosti projevují absolventi, kteří si zvolili studium na 4 letých gymnáziích nebo střední odbornou školu s maturitní zkouškou. Jejich nespokojenost je přibližně stejná, přičemž absolventi gymnázií by jako náhradní volbu volili střední odbornou školu s maturitní zkouškou. Hlavní důvod proč by volili SOŠ, uvádějí, že gymnázia jsou příliš všeobecně zaměřená, kde se museli podrobně věnovat i předmětům, které je příliš nezajímaly.

„U absolventů maturitních oborů na střední odborné škole bylo s volbou vzdělávání nespokojeno 9,8 % absolventů, tito absolventi by upřednostňovali studium na

gymnázium z důvodu lepší přípravy na vysokou školu“ (Trhlíková, 2014). Další příčinou nespokojenosti je špatně zvolený studijní obor, kdy studenti během studia zjišťují, že je jimi zvolený obor nezajímá a nechtějí v oboru po ukončení studia pracovat a omezuje je při výběru vysoké školy.

Podle Trhlíkové (2014) absolventi středních odborných učilišť s maturitní zkouškou projevovali nespokojenost v 16 %, raději by preferovali studium na střední odborné škole s maturitním zakončením, i přesto, že jim studium umožňuje získat jak výuční list, tak maturitní vysvědčení, které je pro uplatnění na trhu práce velká výhoda. Trhlíková (2014) uvádí, že největší nespokojenost, projevovali absolventi učebních oborů, kteří by si zvolili podobný vzdělávací obor, ale zakončený maturitní zkouškou. Častý důvod studenti uvádějí, že je zde nedostatečná kvalifikace, umožňující získat lepší pracovní místo a podmínky po nástupu do zaměstnání.

Nespokojených absolventů se jako problém ukazuje volba oboru, kdy by si řada studentů vybrala raději jiný obor. *„Zatím co studenti gymnázii by volila opět všeobecné vzdělávání, u absolventů odborných maturitních oborů by si stejný obor vybralo jen asi 71 % z nich. U vyučených absolventů je pak tento podíl podstatně nižší asi jen 57 %“* Trhlíková (2014).

V uvedených výsledcích, které prováděla Trhlíková (2014) u vybraných absolventů v rozhovorech o volbě oboru, je patrné, že někteří žáci jsou nedostatečně informovaní o zvoleném oboru i budoucí profesi. U vyučených absolventů k těmto problémům přistupuje i změna jejich studijních ambicí po vstupu do praxe. Výsledky šetření tak ukazují, že volba střední školy a její zakončení výučním listem, maturitou či vysokoškolským diplomem, je ovlivněna více faktory. Nejen prospěchem a úspěšností při přijímacím řízení v kategorii vyučených mají určitou roli i nižší vnímání důležitosti vzdělání, neochota studovat, vliv kamarádů nebo nižší požadavky rodičů.

3.2.2 Zařazení absolventa na trh práce

Úřady práce a ministerstvo práce ve svých statistikách vedou absolventa školy, jako osobu, která se uchází o práci, maximálně dva roky od ukončení vzdělání. Absolventi na trhu práce, jsou podle úřadu práce a ministerstva práce zařazeni do skupiny rizikových uchazečů o zaměstnání. Do této skupiny jsou zařazeni nejen absolventi ale také lidé se zdravotním postižením, mladiství, nekvalifikovaní uchazeči, důchodci a uchazeči se špatnou pracovní morálkou.

3.2.3 Vstup absolventů na trh práce a jejich představy o trhu práce

Většina absolventů, kteří vstupují na trh práce, jsou ještě plní mladistvého nadšení a ideálů. Trhlíková (2014, s. 7) ve své knize uvádí, že se absolventi musí začít přizpůsobovat pracovnímu procesu a to někdy pro ně bývá problém, (pozdní příchody, odkládání práce apod.). Samozřejmě to nelze říci o všech. Většinou jsou to výjimky. *„Pokud pomíneme tyto problémové absolventy, zjistíme, že většina je přizpůsobivá, pracovnímu procesu, jsou flexibilní a mají zájem o poznávání nových technologií. Pokud ovšem absolvent nenastoupí do zaměstnání ihned po ukončení studia, začínají být lhostejní vůdčí svým povinnostem, dají přednost před jakoukoliv prací v podpoře v nezaměstnanosti apod“* (Trhlíková, 2014, s. 7).

Pokud se hlásí do evidence uchazečů o zaměstnání na úřadu práce, již mají nějaké informace o trhu práce. Tyto informace jsou však mnohdy zkreslené. Jednou z hlavních zkreslených představ, bývá výše jejich platu. Jsou přesvědčeni o své vysoké kvalifikaci a požadují za to nepřiměřeně vysoké mzdy. Možná se dá namítnout, že jejich kvalifikace je mnohdy vysoká, ale neuvědomují si, že mají minimální praxi v oboru. Jistě nelze pominout ty, kteří během studia vykonávali různé praxe a stáže. Bohužel, jsou to jen výjimky. Přesto absolventi nepatří do skupin, která se vyznačuje dlouhodobou nezaměstnaností. Z údajů, které uveřejňuje Trhlíková (2012) vyplývá, že jeden z toho důvodu je i fakt, že do evidence uchazečů na trhu práce se hlásí i absolventi středních škol. Ne, že by

aktivně hledali pracovní místo. Je to spíše pro ně dočasné, než zahájí další studium na VOŠ nebo VŠ.

3.2.4 Úspěšnost absolventů středních škol na trhu práce

Přechod absolventa ze střední školy na trh práce je jednou z nejdůležitějších změn, které se v životě adolescenta odehrávají. Velkým faktorem, je připravenost absolventů středních škol zahájit jejich pracovní dráhu a získat po ukončení vzdělávání pracovní místo.

Problematice přechodu absolventů ze škol a uplatnitelnosti na trhu práce se Národní ústav pro vzdělávání věnuje již řadu let. Díky měnícím se podmínkám ve vzdělávání a na trhu práce, potřebám mladých lidí a nárokům zaměstnavatelů a vysoké nezaměstnanosti čerstvých absolventů nabývá výzkum v této oblasti na významu. V tomto ohledu jsou dostupné a spolehlivé informace velmi důležité.

Doba hledání prvního zaměstnání po ukončení střední školy závisí na celé řadě faktorů, k nejvýznamnějším faktorům patří aktuální situace na trhu práce, zejména míra nezaměstnanosti absolventů v jednotlivých oborech a poptávka zaměstnavatelů, a to nejen v celkovém, ale i regionálním pohledu. Při získávání zaměstnání ovlivňuje, také to jakou má absolvent dosaženou úroveň vzdělání a absolvovaný obor, ale také i aktivita, schopnost se realizovat a řada dalších.

Podle šetření, které uvádí Úlovec a Vojtěch (2014, s. 10) se v roce 2014 ukázalo, „že 60% absolventů vyučených, maturitních a nástavbových oborů při vstupu na trh práce, získali první zaměstnání do tří měsíců. Dalších 20% absolventů uvedlo, že jim získání prvního zaměstnání trvalo 3-6 měsíců. Zbývajících přibližně 20-25% získalo zaměstnání podle svého vyjádření až po půl roce dokonce i po více než roce. Důvody mohou být různé například: vysokou mírou nezaměstnanosti v regionu a obtížemi získat zaměstnání přes různé osobní nebo zdravotní problémy, opakované pokusy o studium a další“.

Přechod absolventů ze školy do zaměstnání je obdobím měnícího se statusu, během něhož dochází k přesunu z celodenního vzdělávání do stabilního postavení

na trhu práce. V současné době se zvyšuje trend, kdy se kombinuje zaměstnání a vzdělávání. Mladí lidé nastupují na méně jistá pracovní místa, aby mohli při zaměstnání i studovat.

Strategie získání prvního zaměstnání závisí na mnoha faktorech, určitou roli může hrát i využití různých strategií hledání zaměstnání, které mohou být založeny jak na formálních, tak i neformálních způsobech a metodách. Podle Úlovce a Vojtěcha (2014) absolventi středních škol při hledání prvního zaměstnání využívají zejména neformální způsoby, jako jsou například sociální sítě a kontakty. První zaměstnání absolventi nejčastěji získávají prostřednictvím rodičů, příbuzných, kamarádů nebo spolužáků.

Z hlediska formálních způsobů patří k významným formám získání zaměstnání především využití internetu. K dalším způsobům získání zaměstnání patří využití kontaktů z praxe ve firmě. A asi nejméně časté je u absolventů, získání zaměstnání s pomocí úřadu práce. Tato skutečnost zřejmě souvisí s omezenými možnostmi úřadů práce nabízet absolventům odpovídající pracovní místa v situaci vysoké nezaměstnanosti. Okrajovou záležitostí se stává, získání zaměstnání prostřednictvím inzerátu.

Pomocí agentur práce nebo rozesíláním životopisů získal první zaměstnání jen zanedbatelný počet absolventů. Podle uvedených zjištění, největší roli v získání prvního zaměstnání hrají sociální sítě, rodiny, známí a kamarádů, jejich prostřednictvím získalo první zaměstnání přibližně polovina absolventů středních škol. Pokud k těmto způsobům přiřadím ještě další způsoby založené na osobním kontaktu – osobní návštěvu ve firmě a kontakt opatřený na základě zkušenosti s firmou v průběhu praxe nebo na brigádě, ukazuje se, že tzv. neformální kanály využili pro získání svého prvního zaměstnání přibližně tři čtvrtiny absolventů středních škol, a to jak vyučených, tak i absolventů oborů zakončených maturitní zkouškou.

3.2.5 Absolvent na úřadu práce

Mladí lidé velmi často nemají vyhraněný názor na žebříček životních hodnot, jsou snadněji ovlivnitelní, rychle se všemu přizpůsobí a zvyknou si na život bez pravidelné docházky do práce a plnění povinnosti. Veškeré tyto negativní jevy se sice projevují až v budoucnosti, kdy budou nuceni sami převzít zodpovědnost o zabezpečení vlastní rodiny, přesto s prodlužující se dobou evidence hrozí narůstající zejména tyto nežádoucí důsledky, které uvádí Sirovátka a Mareš (2003, s. 130):

- Ztráta pracovních návyků a výrazně snížení motivace pracovat
- Vzdávající apatie a ztráta sebedůvěry včetně poklesu aktivity při samostatném vyhledávání pracovních příležitostí
- Snížení uplatnitelnosti na dynamicky se měnícím trhu práce ztrátou odborných a teoretických znalostí a dovedností získaných studiem

Podle Sirovátka a Mareše (2003, s. 130) mezi hlavní příčiny nezaměstnanosti absolventů patří jednak nesoulad mezi profesní strukturou absolventů a potřebami trhu práce a zároveň jejich praktických zkušeností. Svou roli také hraje pokračující restrukturalizace dominantních firem a neschopnost či nezájem některých absolventů prosadit se na trhu práce. *„Absolventi mají často nereálné požadavky na finanční obohacení své práce, nedokáží reálně zhodnotit své možnosti uplatnit se na trhu práce“* (Sirovátka, Mareš, 2003, s. 130).

Sirovátka a Mareš (2003) uvádí, že absolventi často také mají nechuť přijmout místo pod úroveň svého vzdělání nebo jejich představa neodpovídá výši platu. Jejich neochota podstoupit změnu své profesní orientace a pak, omezený zájem části absolventů pracovat v původní nebo příbuzné profesi. Absolventi, kteří přicházejí na úřad práce, jsou většinou předem seznámeni s možnostmi řešení, které sebou evidence na úřadu práce nese. Hmotné zabezpečení, které je přiznáno většině absolventů, je stejné, ne-li větší než příjem z prázdninové brigády. Možnosti pobírání

hmotného zabezpečení v nezaměstnanosti se snaží využít i absolventi středních škol před pokračováním v dalším studiu.

Také musím poukázat na to, že mladý absolvent je přizpůsobivější. Ze školy je vybaven novými teoretickými znalostmi a je většinou ochotnější se vzdělávat. Přizpůsobivost, schopnost adaptace a otevřenost novým poznatkům. Zaměstnavatel může využít jeho energii a chuť řešit úkoly netradičním způsobem.

4 Metodologie průzkumu

Praktická část bakalářské práce představuje detailní popis získávání dat a práce s nimi. Popisují zde průzkumný problém a cíl, průzkumné otázky, metodu sběru dat, průzkumný soubor, vstup do terénu, průzkumnou metodu a analýzu dat.

4.1 Průzkumný problém a cíl

Průzkumný problém je představa o budoucím povolání u studentů oboru módní návrhář na SUPŠ textilní. Cílem je zjistit jakou představu měli studentky o svém budoucím povolání při začátku studia a jakou představu mají studentky v pokročilejší fázi studia.

4.2 Průzkumné otázky

Hlavní průzkumná otázka je: Jakou představu mají studentky SOŠ textilní oboru módní návrhář o svém budoucím povolání?

4.3 Metoda sběru dat

K mému průzkumnému cíli jsem potřebovala kvalitativní průzkum, proto jsem se rozhodla pro polostrukturovaný rozhovor. Rozhovory jsem si nahrávala na mobilní telefon pro zachycení přesných výpovědí a poté rozhovory doslovně přepsala. Připravila jsem si tazatelské otázky, které jsem kladla studentkám 3. a 4. ročníku uměleckoprůmyslové školy textilní obor módní návrhář.

Během prvních rozhovorů jsem se držela svých předem připravených otázek. Postupně se respondentky začaly svěřovat i s jinými věcmi, které spadaly do daného tématu. Otázky se pak začaly rozrůstat o další. Ty jsem po rozmluvě s respondentkami přeskládala, tak jak se rozhovory vyvíjely.

Respondentky ve čtvrtém ročníku byly velice ochotné a jejich výpovědi byly rozsáhlejší. U třetího ročníku to bylo náročnější, některé respondentky byly více sdílné jiné zase méně. Proto jsem se snažila do rozhovoru vkládat i doplňující otázky, které by mi trochu napomohly, a měla jsem dostatek dat.

4.3 Průzkumný soubor

Pro účely mé práce byly náhodně vybrány studentky. Konečný výzkumný soubor tvoří 15 respondentek.

Tab. 1 Vybrané údaje o respondentkách

Jméno (zástupné)	Věk	Ročník
Alena	18	3. ročník
Katka	18	3. ročník
Marika	19	3. ročník
Valerie	18	3. ročník
Michaela	18	3. ročník
Adéla	18	3. ročník
Sára	19	4. ročník
Pavla	19	4. ročník
Tamara	20	4. ročník
Simona	19	4. ročník
Karolína	19	4. ročník
Lenka	19	4. ročník
Magda	20	4. ročník
Jitka	20	4. ročník
Radka	19	4. ročník

Zdroj: Vlastní data

4.4 Vstup do terénu

Tuto střední školu jsem sama navštěvovala, proto jsem věděla na jakého vyučujícího se obrátit. Nechtěla jsem nic řešit po e-mailu, tak jsem na školu zašla

osobně. Prvně jsem zamířila za ředitelem školy, abych se ho zeptala, jestli smím toto průzkumné šetření na jeho škole vykonávat. Pan ředitel byl velmi vstřícný, povolil mi rozhovory uskutečnit i se sám nabídnul s pomocí výběrem studentek z 3. a 4. ročníku. Následovně jsem zamířila za svoji bývalou paní učitelkou z šití a svěřila se, se svoji prosbou. Odkázala mě na vedoucí oboru módní návrhářství. Oslovila jsem ji se svými plány a s požadavkem na uskutečnění rozhovorů. S paní učitelkou jsem se domluvila, kdyby bylo možné s žáky spolupracovat. Navrhla mi, abych chodila každé úterý a čtvrtek, kdy mají kreslení od 8.00 do 12.35.

Po domluvě s jejich vyučujícím jsem následovně oslovila studentky 3. ročníku. Bohužel jsem se zrovna strefila do doby, kdy měli studentky 14 dní povinnou školní praxi. Pár studentek naštěstí už mělo praxi za sebou, s kterými jsem rozhovor mohla uskutečnit. Studentům jsem se představila a představila svou zamýšlenou práci a její problematiku, uvedla jsme i záležitost informovaného souhlasu, audio záznamu a následného doslovného přepisu našeho rozhovoru, využití ve vědecké práci a zachování anonymity.

Po tomto potvrzení následoval náhodný výběr studentky. Opět jsem se respondentky dovolila o audiozáznam rozhovoru, který posléze přepíšu a budu s ním pracovat. Ujistila jsem ho také o anonymitě.

Rozhovory probíhaly v ateliéru, kde se zrovna konala výuka. Volné prostory nebyly možné. Ateliér byl naštěstí dosti velký, kde byla možnost se s respondentkou posadit stranou, aby nás nikdo nerušil. Studentky byly velmi vstřícné a snažily se nevyrušovat.

Rozhovory trvaly 30 minut. Délka rozhovoru se především odvíjela od sdílnosti respondentky, některé byly více jiné méně sdílné. Snažila jsem se o příjemnou atmosféru, neutrálnost a jednoznačnost při kladení otázek. Otázky byly otevřené, a tudíž dávaly prostor pro otevřenou odpověď.

Snažila jsem se vždy dát prostor pro odpověď a nechala respondentku, aby se rozpovídala. Když respondentka nevěděla co odpovědět, snažila jsem se ji pomoci, vyprávěním vlastního příběhu a pocitu, kdy jsem byla studentkou této školy. Každý rozhovor byl jedinečný.

Po dokončení rozhovoru s respondentkami 3. ročníku jsem studentkám poděkovala za ochotu, jejich čas a zaměřila jsem se na studentky 4. ročníku. Kde se celý proces opakoval. V této třídě byly ale studentky sdílnější, vyprávěly své příběhy, které mě zaujaly. Rozhovory trvaly u těchto studentů 15-30 minut. S komunikací tu nebyl tak velký problém jako u třetího ročníku.

Doslovné přepisy vznikaly průběžně.

4.5 Průzkumné metody a analýzy dat

Po konzultaci s vedoucí mé bakalářské práce jsme se rozhodly pro polostrukturovaný rozhovor. Rozhovory jsem doslovně přepsala a následovně použila pro práci s daty otevřené kódování. Pro větší přehlednost jsem si každý rozhovor samostatně vytiskla a utřídila.

V rozhovorech jsem následně hledala promluvy, které mají určitý význam, a ty v souvislosti s mým cílem podtrhla. Zaměřila jsem se na podobnosti, rozdíly a shody, které jsem odlišovala barevně a následovně jim přidělila tužkou kód – slovo. Po kódování prvního rozhovoru jsem získala seznam základních kódů, ze kterého jsem následovně vycházela při kódování dalších rozhovorů. Přibývaly i nové kódy.

Následně jsem si vytvořila souhrnný seznam všech kódů z každého rozhovoru a zaznamenala, kolikrát se opakuje. Jednotlivé kódy jsem pak podle podobnosti a souvislosti řadila do kategorií, kterým jsem poté přiřadila nějaký specifický název. Z těchto kategorií jsem pak vycházela ve výzkumné části mé práce.

5 Výsledky průzkumného šetření

V praktické části bakalářské práce jsou představeny výsledky polostrukturovaných rozhovorů. V rámci otevřeného kódování jsem identifikovala pět dominantních kategorií a to vlivy na rozhodování o profesi, důvody k výběru Modelářství a návrhářství oděvů, původní představa o profesi, střed s realitou a výsledek představy o svém povolání.

5.1 Vlivy na rozhodování o profesi

V této části se věnuji vlivům na rozhodování o profesi. Na základě analýzy byly zjištěny tyto vlivy:

Většina respondentek se svěřila, že jim s výběrem povolání někdo pomáhal a nebyly v tom samy „S výběrem školy jsem se radila s mamkou. Protože jsem ani sama nevěděla, kam se přihlásit (...)“ respondentka Pavla. Další respondentka zase odpověděla, že ji ve výběru pomohl tatínek „Hodně mě určitě ovlivnil tatínek, který je malíř Pořád jsem s ním něco kreslila, pomáhala mu a motala se v jeho dílně“ respondentka Adéla. Nebyli to jen rodiče, kdo respondentkám radil s výběrem, ale také přátelé „S výběrem střední školy mi pomohla kamarádka. Protože já sama byla s výběrem střední školy úplně ztracená“ svěřila se respondentka Tamara. Některým respondentkám zase pomohl jejich sourozenec, co také školu studoval „Ano, moji volbu povolání ovlivnila moje sestra, protože na tuto školu chodila také. Strašně se mi líbilo, co dělá“ respondentka Magda. Nemusel to být vždy rodič nebo kamarád, kdo je ovlivnil ale, také paní učitelka z kreslení „Když jsem se rozhodovala, na jakou střední školu půjdu, tak mě paní učitelka z kreslení navrhla, abych zkusila něco s uměleckým zaměřením“ respondentka Radka. Našlo se i pár respondentek co se pro tuto školu rozhodovaly samy „Pro výběr této škol, jsem se rozhodovala sama, nikdo mi nepomáhal“ respondentka Sára. Myslím si, že je dobré, aby se žák na konci

povinné školní docházky s někým poradil o své budoucí profesi a nebyl v tom úplně sám.

Dalším faktorem, který respondentky ovlivnil, byla atraktivita daného oboru. Spousta respondentek se na tento obor přihlásila, protože jim tento obor přišel zajímavý „(...) *modelářství a návrhářství oděvu mě ihned zaujalo*“ respondentka Sára. Další respondentku tento obor zase uchvátil „*Tento obor mě neuvěřitelně uchvátil (...)*“ Katka. Ze své zkušenosti mohou říct, že tento obor je opravdu zajímavý. „*Když jsem otevřela brožurku se školami, tento obor mě ihned uchvátil a musela jsem se na něj přihlásit*“ svěřila se Adéla. Tento obor jim přišel atraktivní, ale už se o něj dál moc nezajímali. „(...) *kamarádka tento obor studovala a líbilo se mi, co dělá, hlavně se mi líbil ten název Modelářství a návrhářství, tak jsem si řekla, proč to nezkusit*“ respondentka Valerie.

Následujícím aspekt, který respondentky ovlivnil, byl, že nevěděli na jakou školu se přihlásit.

Mnoho respondentek se svěřilo, že nevěděly na jakou školu se přihlásit. Čím si byly jisti, tak že nechtěly jít na gymnasium, na učňák nebo se na tuto školu přihlásily jen proto, aby měly maturitu „(...) *s výběrem střední školy jsem byla úplně ztracená, Neměla jsem ponětí, co chci vůbec dělat*“ respondentka Tereza. Další respondentka tvrdí „(...) *já jsem asi přesně nevěděla, kam se chci přihlásit na střední.*“ Sama si myslím, že je velmi brzy na to, aby žák na konci povinné školní docházky věděl, čím se chce v budoucnu žít. „*Moc jsem představu neměla, kam bych se mohla přihlásit a co by mě bavilo*“ respondentka Lucie. Mnohdy ani nemají představu, co by je mohlo bavit. Respondentka Veronika se zase rozhodovala až, když měla vyplňovat přihlášku „(...) *já jsem vůbec nevěděla kam jít, rozhodovala jsem se, až jsem vyplňovala přihlášku (...)*“ Veroničin přístup nebyl správný. Rozhodnout se během pár hodin čemu se chce v budoucnu věnovat je jistý risk.

5.2 Důvody k výběru Modelářství a návrhářství oděvu

V této části se věnuji důvodům, které vedly k výběru daného oboru. V rozhovorech jsem zaznamenala opakující se oblibu kreslení:

Mnoho respondentek si tento obor převážně vybralo proto, že rádi kreslí. *„Vždycky mě kreslení bavilo a věděla jsem, že bych to chtěla i studovat. Nebo vlastně studovat na škole, kde se kreslí (...).“* svěřila se respondentka Katka. Pro tento obor, když se ho chystáte studovat, je velmi důležité, abyste rádi kreslili, protože polovina cesty k úspěšnému dokončení této školy je kreslení *„(...) ráda jsem kreslila, takže už jen to ovlivnilo moji volbu povolání“* svěřila se respondentka Silvie. Postoj žáků při výběru střední školy je správný, protože se zaměřují na to, co je baví. Avšak spektrum jejich možných a dostupných zálib je v jejich mladém věku velmi omezený i vzhledem k faktu, že někteří vyrůstají v sociálně slabších rodinách. *„Ráda jsem malovala a byla jsem vždycky spíše umělecky založena, tak jsem i něco uměleckého chtěla studovat (...).“* respondentka Kristýna.

V jejich mladém věku se spíše zaměřují na to, co je baví, ale už ne na to, jaké to bude mít uplatnění v oboru. V tomto směru by měli přijít na řadu rodiče, kteří by měli usměrnit svého potomka. Nemyslím tím, že by měli zavrhnout jejich zájmy a plány, ale měli by jim při jejich plánování sdělit různé pohledy na věc (finanční stránka, uplatnění v praxi, flexibilita pracovní doby apod.).

Našli se i respondentky pro, které byl výběr oboru Módní návrhář jasná volba. Byl to jejich sen nebo už dlouhou dobu byly rozhodnuty se na tuto školu přihlásit. *„Kreslení a rozvíjení své fantazie v podobě navrhování oblečení mě nadchnul, takže podání přihlášky na tuto školu byla jasná volba“* uvedla respondentka Kateřina.

„Módní návrhářství pro mě byla jasná volba, byl to můj sen stát se návrhářkou“ respondentka Michaela. U těchto respondentek byla radost poslouchat jejich příběhy o jejich snech, které si teď plní. Bohužel jich bylo velice málo.

Dalším důvodem, který respondentky motivoval k podání přihlášky na tuto školu, byl uchvácení oborem. *„(...) zajímala se o umění a tento obor mi přišel zajímavý“* respondentka Jana. Další reakce respondentky Moniky: *„Neměla jsem nej-*

menší tušení, co módní návrhář musí zvládnout, umět a podobně, ale fascinovalo mě to.“ Je pravdou, že respondentky zjišťovaly, co tento obor obnáší až s nástupem na tuto školu. Žádné informace si nezjišťovaly v podobně, den otevřených dveří, internet apod. Dalo by se říct, že je zaujal jen ten název. *„Modelářství a návrhářství oděvu mě ihned zaujalo (...)“* respondentka Silvie.

Dalšími důvody proč se respondentky na tuto školu přihlášily, byly, že je bavily ruční práce. *„Mám ráda ruční práce a snažím se být i v oblékání kreativní a to jsou asi vlastnosti, které mě vedly k tomu, abych si vybrala právě tento obor“* respondentka Markéta. Některé respondentky bavilo šití, další důvod proč se přihlášily na tuto školu. *„(...) moje babička byla švadlena a ta mě přivedla k šití, jako malá holka jsem si ušila první šaty právě s ní a to byl, také důvod proč jsem se přihlásila na tuto školu“* prozradila respondentka Aneta. Jiné respondentky zase měly rády kreslení a módu, proto si vybraly tento obor. *„Už asi od 10 let jsem se velmi zajímala o modu a hlavně mě bavilo kreslení“* respondentka Adéla. Důvody k výběru daného oboru mi přišly převážně rozumné, kromě důvodu uchvácení oborem. Jako bych řekla, chci být princezna, tak budu princezna, protože se mi líbí název být princezna. Jde vidět, že některé respondentky u výběru svého budoucího povolání moc nepřemýšlely. Posledním důvodem, proč si některé respondentky vybraly tento obor, byl, že nechtěly jít na gymnázium či učňák, šlo jim hlavně o maturitu jako například respondentce Aleně *„Už asi od 6 třídy jsem básnila o tom, jak půjdu na vysokou. Rodiče chtěli, abych šla na učňák, kde je mnohem větší pravděpodobnost, že bych supěla. Bylo mi jedno, co studuji, hlavně abych měla maturitu a mohla jít na vyskou.“* Osobně mě tento důvod velice dojal. Alena neměla v rodičích žádnou podporu, ale šla asi tvrdě za svým, i přestože ji doma rodiče podceňovali.

5.3 Původní představa o profesi

Každý student, co nastupuje na střední školu, má nějakou představu o své profesi. Student co nastoupí na pedagogickou fakultu, má představu, že v budoucnu bude učitelem, student na zdravotnické škole zase, že bude zdravotním bratrem či

sestřičkou nebo student na obchodní akademii má představu, že bude podnikatelem. I studenti oboru módní návrhář mají své představy o své budoucí profesi „*Asi jako každý, jsem měla představu, že budu módní návrhářkou. Jak se tím budu živit, budu navrhovat jako zběsilá, budu samá módní přehlídka a bude ze mě velká módní návrhářka a bude to strašně skvělý*“ respondentka Tamara. Tuto představu měla většina respondentek „*Když jdete na tuto školu, většinou jdete s představou, že v budoucnu budete módní návrháři nebo alespoň minimálně se v tom okruhu budete pohybovat. Taky jsem sem šla s takovou představou (...)*“ respondentka Magda. Nebudu popírat, že jsem na tuto školu nenastupovala se stejnou představou. Taky jsem si snila v představách, že budu módní návrhářka, takže plně chápu tyto naivní představy respondentek. „*Popravdě jsem si na začátku představovala, jak budu navrhovat, bude ze mě slavná módní návrhářka a budu do toho zapálená*“ respondentka Adéla. „*V prvním ročníku jsem si představovala, že vystuduji tuto školu a potom se jako návrhářka uplatním. Asi jsem si to trochu představovala jako, když se podíváte na přehlídku Galiana, Versace či podobně, že k něčemu podobnému bych se taky mohla propracovat (...)*“ respondentka Sára. Některé studentky měly při nástupu na tuto školu příliš prostomyslné představy „*No, v prváku jsem věřila, že se tomu to oboru budu věnovat. Že budu módní návrhářkou, nesnila jsem, že bych byla nějaká mega, velká úspěšná, známá módní návrhářka ale, že se tomu budu prostě věnovat*“ svěřila se respondentka Katka.

Další zjištěna původní představa o profesi byla, založení vlastního obchodu s oblečením.

Tato představa je nejčastější a patří k módnímu návrhářství. Přeci jen, každý návrhář chce mít vlastní obchod s oblečením a nechce být na někom závislý. Nechce pracovat pro někoho, ale chce být vlastním pánem, co se sám rozvíjí. „*Měla jsem takovou vidinu malinkatého ateliéru a svých stálých zákazníků, kteří by se po malinku rozšiřovali*“ respondentka Karolína. „*Představa byla, že si po škole založím firmu a bude to skvělé*“ respondentka Adéla. Na respondentkách se mi líbilo, že nebyly ani trochu „skromné“ a měly svoji jasnou představu. „*Když jsem nastupovala na tuto školu, hlavu jsem měla nejspíše v oblacích. To, že se ze mě stane módní návr-*

hářka, to jsem si moc nemyslela. Ale měla jsem svůj maličký sen, že mě návrhářství uživí a budu mít svůj vlastní malinký útulný butik“ respondenta Alena. Každý má své představy a tyto studentky měly představu vlastního butiku. Mít vlastní butik je přeci jen, sen každého návrháře.

Následující původní představa o profesi, která patří k nejčastěji zaznamenané, je plán v oboru pokračovat.

Velké množství respondentek se svěřilo s tím, že měla na začátku studia plán v oboru pokračovat. Čemuž se není co divit, každý student co nastupuje na střední školu, kterou si sám vybral, má v plánu po škole se tomu svému danému oboru věnovat *„Měla jsem v plánu potom jít i na vysokou do Zlína a v tom to oboru pokračovat “* respondentka Katka. *„(...) představa také byla, že v oboru budu pokračovat, půjdu na vošku nebo na vysokou do Zlína“* respondentka Katka. Jejich představy byly pochopitelné, přeci každý kdo nastupuje na školu má představu, že v oboru bude pokračovat. *„V prváku jsem měla v plánu tuto školu dodělat a poté do se přihlásit do Prostějova na školu a budu v tom to oboru pokračovat (...)"* respondentka Simona.

Mezi respondentkami se našly i tací co neměly žádnou představu.

U první respondentky mě to trochu zarazilo, že nastupovala na tuto školu a neměl žádnou představu. Jak se ale studentky začaly svěřovat a říkat důvody proč neměly nějakou, představu už mě to nijak nepřekvapovalo. Měla jsem pro ně pochopení, protože nevěděly na jakou školu se přihlásit. Šli na tuto školu většinou ze zvědavosti, ale o obor se moc nezajímaly *„Představu o svém budoucím povolání jsem měla, takovou nijakou, protože jsem se o tento obor nezajímala“* respondentka Valerie. *„Abych pravdu řekla, tak na začátku studia jsem asi neměla žádnou představu. Hlavně, když nemáte žádnou představu na začátku, tak Vás potom nemůže nic překvapit. Tento obor mi přišel zajímavý a nikdy jsem si nepředstavovala, že by se ze mě stala návrhářka“* svěřila se respondentka Marika. Marika měla pravdu, když člověk nemá žádnou představu, tak ho nic nemůže překvapit. Na druhou stranu by měl mít člověk aspoň trochu představu o tom, co chce v budoucnu dělat, když nastupuje na nějakou školu s nějakým zaměřením *„Představa na začátku studia. Nejsem si jistá, jestli jsem nějakou měla. Asi jsem od toho to oboru moc neočekávala. Byla jsem*

ráda, že tu dělám to, co mě baví a to je kreslení a módní návrhář byl takový bonus k tomu“ respondentka Radka: *„Moc jsem představu neměla. Hlavně jsem nevěděla na jakou školu se přihlásit a tato škola byl výstřel do neznáma. Takže na začátku jsem neměla žádnou představu, co bude“* respondentka Lenka. Tyto respondentky většinou nevěděly na jakou školu se přihlásit, nebo se přihlásily na poslední chvíli. Neměly v nikom oporu, s kým by se mohly poradit a nevěděly, co je baví. Byla to taková sázka do loterie, kdy nevíte, co bude.

5.4 Střed s realitou

V následující části se věnuji střetu s realitou, na základě analýzy bylo zjištěno:

Střet s realitou byl v mnoha případech tvrdý. Respondentky zjistily, že obor módní návrhář není zcela, tak lehký, jak si na začátku studia myslely. Jejich představy se změnily a přišlo mnoha zjištění. První ze zjištění byla náročnost.

„Je to tu náročné. Člověk nemá ani ponětí co výroba jednoho kusu oblečení vlastně obnáší. Musíte ovládat kresbu plastické anatomie lidského těla v realistické a stylizované variantě, umět pohotovou, rychlou lineární kresbu základních a složitějších stříhových variant oděvů na módní figuře. Navrhujete a tvoříte oděvní modely z různých estetických, funkčních, materiálových, výrobních. Konstruuje základní stříhy a řešíte jejich modelovou úpravu, odstraňujete chyby na oděvu vzniklé nesprávnou konstrukcí, zpracováním nebo netypickou postavou, obsluhujete základní a speciální šicí stroje a základní žehlířskou techniku. Zhotovujete k nim technickou dokumentaci“ respondentka Simona. V tomhle ohledu je tato škola opravdu náročná. Vyžaduje si to pečlivost, která některým studentům chybí. Studenti musejí hlavně u vytvoření nějakého návrhu hodně přemýšlet. Musejí myslet dopředu, když navrhnou nějaký model, je třeba už předem přemýšlet, jestli se bude dát daný návrh zrealizovat *„Není to jen o tom, že si něco načmáráte na papír a druzí to ušijí. To by pak mohl být návrhářem vlastně každý druhý“* respondentka Katka. *„Je to tu náročné ale všechno co člověk potřebuje, tak se tu ve směru oděvu dozví. Máte tu konstrukci*

oděvu, technologii abyste věděla jak co ušít a pak také šítí, kde si to zkusíte“ prozradila respondentka Jitka. Respondentky toho v oblasti oděvu musejí mnoho ovládat, technologie, modelování, konstrukce oděvu, která je nejnáročnější. Studenti si musejí pamatovat mnoho vzorečků pro určitý střih oděvu a to jim, také dělá problém a považují to za nejvíce náročné. Bohužel bez toho to předmětu by tento obor nemohly vykonávat, protože konstrukce oděvu je jádro vytvoření něčeho. To je stejné, jako by firma chtěla zrealizovat stavbu rodinného domu, nemůže ten dům postavit od oka. Potřebuje k tomu nějakou projektovou dokumentaci „(...) je pravda, že tento obor je náročný, jak časově, tak i finančně“ respondentka Valerie. „Poznala jsem, že člověk na tento obor potřebuje spousta talentu, štěstí, cílevědomostí a jít si za tím. Přijde mi to pro mě náročné, ke všemu mi navrhování ani moc nejde. Na tento obor mám příliš málo fantazie“ svěřila se respondentka Magda.

Dále bylo zjištěno, že některé respondentky, považují tuto školu za ztrátu času.

„Mám pocit, že jsem tu ztratila čtyři roky pro nic (...)“ respondentka Tamara.

„Přestalo mě to tu postupem času bavit a je ztráta času tady. Stát se módním návrhářem je náročné (...)“ respondentka Lenka. Možná kdyby byly respondentky lépe informovány o oboru, nemusel by být střet s realitou, tak těžký „Myslím, že prosadit se u nás jako návrhář je nemožné a nejsem si jistá, jestli mě tato škola baví natolik, abych se tomuto potom věnovala“ respondentka Alena. Zase kdyby byly lépe informovány a měly dostatek informací. „Postupem času tady člověk zjistí, že stát se módním návrhářem není zase až taková sranda a už vůbec ne lehká“ respondentka Alena „Na začátku studia jsem si myslela, že mě navrhování baví, ale postupem času jsem zjistila, že mě to nebaví, tak jak bych si představovala“ respondentka Radka. Našlo se hodně důvodů, proč tato škola respondentky přestala bavit, ať už to bylo šití, návrhářství, kreslení a celkově tato škola. „Nebaví mě navrhování oblečků a vůbec mě to nenaplňuje“ respondentka Radka. „Převážně tu je šití, které mě vůbec nebaví“ respondentka Katka.

Naštěstí se našly i respondentky, které tento obor baví přesto, že ta představa není taková, jakou měli na začátku studia.

„(...) tato škola mě baví. Baví mě něco navrhnout a potom si to ušít. Vždycky se těším, co z toho vznikne“ respondentka Sára *„(...) na jednu stranu mě to tu baví a na druhou stranu moc ne skrz to nucení do něčeho (...)“* prozradila respondentka Marika. Musím souhlasit s Marikou, že na této škole, jsou studenti hodně tlačeni do určitých věcí, ale to patří k návrhařině. Jak mi řekla respondentka Sára *„Návrhářství je strašná dřina, která jen tak nepadne někomu do klína (...)“* a musím s ní souhlasit. *„(...) líbí se mi, že to tu je pohodové (...)“* respondentka Radka.

5.5 Současná představa o svém povolání

V následující a poslední části se zabývám výsledky o představě budoucího povolání na konci studia. Na začátku studia respondentky měly představy, o založení vlastního butiku, měli plán v oboru pokračovat, stát se módními návrhářkami, svých prvních zakázkách a módních přehlídkách.

Zde je výsledek jak a proč se jejich představy změnily.

Většina respondentek zjistila, že s tím to bohem nemají žádnou budoucnost a neužijí se jím. *„(...) je to krásný obor ale pro budoucnost k ničemu“* respondentka Marika. *„Toto je zajímavý obor ale pro budoucnost v povolání se uplatnit trochu nemožné a náročné. Moc možností potom po maturitě jak se uplatnit nemáme“* svěřila se respondentka Katka. Je pravdou, že dnešní český oděvní průmysl upadá a absolventi toho to oboru nemají moc možností. Špatné je, že tyto informace studenti zjistí až na konci studia *„Zjistila jsem, že s tím to oborem nemám žádnou budoucnost, strašně mě to mrzí, protože jsem v to docela věřila“* prozradila respondentka Sára. Našla se i respondentka, která na to byla od své sestry upozorněna, že s tím to oborem nemá žádnou budoucnost. Ale jak sama řekla, řekněte to patnáctileté pubertáčce *„Moje sestra mě na to upozorňovala, že s tím to oborem toho v budoucnu moc nevyhrají. Vyprávěla mi i případy jak většina studentek s tím to oborem dopadá. Ale já jsem ji moc nechtěla poslouchat, šlo mi to jedním uchem tam a druhým ven. Jak říká moje babička, co chcete je to pubertáčka. Kéž bych ji tenkrát poslechla“* respondentka Magda.

Následující zjištění bylo, že je těžké se prosadit. Začátky vždy byly a budou těžké, když se chcete prosadit a uživit se. Prosadit se v českém módním průmyslu není nic jednoduchého. Je to hodně o kontaktech a známostech. Navíc český zákazník spíše táhne ke konvenčnosti než originalitě. Toto vše si respondentky uvědomily a zjistily, že prosadit se není lehké „(...) *slavná módní návrhářka ze mě asi nebude. Hlavně nejtěžší je se prosadit rady u nás v České republice*“ respondentka Adéla. V této oblasti měly respondentky převážně, stejné názory a odpovědi „*Není to lehké je to těžké se prosadit. Ale pokusím se udělat vše pro to, aby se mi to podařilo.*“ respondentka Simona. „*Je těžké se v tom to oboru prosadit*“ respondentka Katka.

„*Není to jednoduché se prosadit a ten průmysl, taky žádná sláva*“ respondenta Karolína. K této části bych jen dodala, v uměleckých oborech je vždy těžké se prosadit, ať už jde o malbu nebo o užité umění, jako je módní návrhářství a jak dodává respondentka Lenka „(...) *je fakt, že textilní průmysl v dnešní době nemá už takovou perspektivu, jakou měl kdysi dávno.*“

Některým respondentkám ale tato škola i něco dala „*Díky tomu to oboru jsem se naučila šít. Mohu si opravit oblečení, nebo si něco ušít což není vůbec špatný a hlavně mě to šítí bavím*“ svěřila se respondentka Marika. „(...) *touto školou nejsem ani trochu spokojená ale na druhou stranu jsem se díky ní zlepšila v kreslení a dovedu si ušít a opravit oblečení*“ prozradila respondentka Adéla. Jiné respondentky zase cítily lítost, že si vybraly tento obor „*Lituji, že jsem na tuto školu šla a, že člověk neměl této pohled dříve*“ respondentka Katka. Respondentky na této škole pocítily také dřínu „*Netušila jsem, že tato škola je taková dřina. Člověk si na začátku myslel, jaká to bude brnkačka a on omyl. Možná bych i řekl, že jsem si chvílema sáhla i na úplné dno*“ svěřila se respondentka Tamara. Studenti jsou o oboru málo informovaní a tento obor je nad jejich síly „*Tady nastává ta chvíle, kdy lituji toho, že jsem si ne zvolila jiný obor. Měla jsem jít spíše na obor, který má uplatnění*“ respondentka Pavla.

Našly se ale i respondentky, u kterých se představa o budoucím povolání nezměnila. Z patnácti respondentek byly pouze jen tři „(...) *mám úplně stejnou představu jako na začátku studia, že se ze mě stane módní návrhářka, i když vím, že není*

lehké a je to náročné se prosadit. Ale pokusím se udělat vše pro to, aby se mi to podařilo“ prozradila respondentka Simona. „(...) ano, představu mám stejno. Pořád v to pevně doufám a chci si za tím jít. Samozřejmě už nejsem, tak slepá jak v prváku a vím, že to není jednoduché se prosadit a ten, průmysl, taky není žádná sláva ale pořád, tak nějak věřím, že by to mohlo vyjít“ respondentka Karolína.

Většina respondentek prozradila, že v daném oboru nebudou pokračovat a na vysokou školu půjdou jiným směrem. i respondentky, které v oboru mají plánu pokračovat. V dnešní době jen talent nestačí. Bohužel toto je krutá pravda, a právě proto i respondentky, u kterých se představa nezměnila, se chystají studovat vysokou školu mimo obor „*Pokračovat v oboru nebudu. Protože, se necítím na to, abych se tím to oborem uživila, popřípadě pak rodinu. Je to krásný obor ale pro budoucnost k ničemu. Takže bych ráda na architekturu“* svěřila se respondentka Marika. „*Pokračovat v oboru opravdu nebudu. Půjdu na vysokou ne nejspíše na agro na Mendelku a když to nevyjde, tak jazykovka a příští tok štěstí zkusím znovu“* respondentka Pavla. Respondentky převážně chtějí zůstat v uměleckém směru a volí si obory architektura, dějiny výtvarné kultury apod.“*(...) ráda bych zůstala u oboru, ale raději si to pojistím něčím jiným. Tak, jsem si podala přihlášku, na zahradní architekturu“* respondentka Sára. Respondentky co chtějí pokračovat v oboru, si jsou vědomy toho, že módní návrhářství je nejistá práce. Proto si podávají přihlášku i jiným směrem „*Jelikož ve vystudovaném oboru pokračovat nebudu, protože v to nevidím budoucnost ale u uměleckého směru bych ráda zůstala, tak jsem přemýšlela o Baťovce v e Zlíně, obor ilustrace“* respondentka Katka.“*(...) no už jsem o tom přemýšlela a trochu mě mrzí, že s tím to oborem do budoucna už nic nebude, protože při výběru střední školy jsem z toho byla, tak nadšená a plná zápalu. Ale zase to nebude, tak promarněný a ráda bych zůstala u dějin výtvarné kultur“* prozradila respondentka Alena.

6 Diskuse

Tématem bakalářské práce je představa o budoucím povolání u studentů obor módní návrhář na SUPŠ textilní. Výběr tématu ovlivnila osobní zkušenost, a proto jsem chtěla zjistit, jakou představu o svém budoucím povolání mají studenti na začátku studia a jakou ji mají v pokročilejší fázi studia. Zda se jejich představa změnila nebo je stejná jako na začátku.

Teoretická část se věnuje definici volbě povolání. Dále aspekty ovlivňující volbu, vývojová stádia při volbě povolání, zralost žáka a problematika volby školy. Závěr teoretické části tvořil absolvent na trhu práce.

Jak uvádí, Strádal, Mertin a Úlovcová (2002) je důležité se rozhodnout nad správnou volbou středoškolského vzdělávání, aby žáci našli do budoucna dobré zaměstnání. Tato volba by měla být určena na konci základní školy, je nezbytné, aby žáci měli všechny dostupné informace pro správnou volbu budoucího povolání. Při průzkumném šetření se potvrdilo, že respondentky neměly všechny dostupné informace pro správnou volbu budoucího povolání. Proto si některé respondentky byly vědomé, že jejich volba středoškolského vzdělání nebyla správná.

Podle Walterové a Gregera (2009) je volba povolání ovlivněna samozřejmě nejen zájmy a očekávání, ale také společným kontextem, sociokulturním prostředím, v němž žák dospívá, rodinnou situací a zázemím, aspiracemi rodičů a jejich přístupem k dítěti a jeho výchově. Na volbě se nepřímo podílí řada dalších aktérů, kterými mohou být s různou mírou vlivu další osoby a okolí žáka, příbuzní, známí a vrstevníci. Svůj podíl má škola, osobnosti učitelů a dalších lidí ve škole působících a vytvářejících podpůrné struktury vzdělávání. V průzkumu se potvrdilo, že respondentky byly ovlivněny rodinou, další osobou, vrstevníkem a také učitelem.

Walterová (2009) říká, že ve volbě povolání se u adolescenta často střetává zájem dospívajícího jedince a rodičů, kteří jsou představiteli postojů celé společnosti. V průzkumu se potvrdilo, že rodiče většinou měli o budoucím povolání svého

potomka rozdílné představy jako on sám. Respondentky se svěřily, že jejich rodiče si pro ně přáli obor, který by byl na trhu práce uplatnitelnější.

Sedláková (1979) dále uvádí, že žáci na konci deváté třídy mají o své volbě povolání naivní představy. Neví proč, a co chtějí, nemají představu o svém budoucím povolání a potřebný rozhled. Dost rozumu a zkušeností, neznají dobře své schopnosti a zájmy, ani neví, co vše mohou dělat. U respondentek se potvrdilo, že naivní představy o své volbě povolání měly. Když se rozhodovaly o střední škole, většina nevěděla, co v budoucnu chtějí dělat a neměly představu o svém povolání.

Podle Freidmanna (2012) se při přechodu mezi nižším a vyšším sekundárním vzděláním poměrně často nerozhodují optimálně. Brzy přicházejí na to, že jejich rozhodování nebylo správné a v řadě případů jsou nuceni provést reorientaci. V průzkumu se potvrdilo, že respondentky brzy přišly na to, že jejich rozhodnutí nebylo správné. Nikdo ale reorientaci neprovedl.

Thlíková, Vojtěch a Úplavcová (2008) poukazují na to, že příčinou nespokojenosti většinou není ani tak úroveň zvoleného vzdělání, jak příprava v oboru, který neodpovídá jejich zájmům nebo představuje určitá omezení při výběru dalšího studia. Během mého průzkumu se potvrdilo, že vybraný obor neodpovídá jejich zájmům. Omezení pro výběr dalšího studia ale pro respondentky nepředstavuje.

Jako limity průzkumu vnímám míru neochoty respondentek otevřenosti vůči mně. Možným limitem mého průzkumu je, že průzkumný soubor tvoří pouze 3. a 4. ročník. Tudíž nemohu objektivně posoudit, ostatní ročníky. Další možnou hranicí je, že výsledky průzkumu byly shromážděné na jedné mnou vybrané škole v Jiho-moravském kraji a to mohlo být v mém průzkumu litující.

Nakonec sebekriticky připouštím, že na kvalitu průzkumu může mít vliv i prvotní zkušenost jak s vedením rozhovorů, tak s jejich zpracováváním.

7 Doporučení pro pedagogickou praxi

Z průzkumu vyplynulo, že žáci základních škol jsou nedostatečně informováni všeobecně o dalším stupni vzdělávání. Mají utkvělou představu o vybraném oboru a při tom je následná realita úplně jiná.

Žáci by měli dostat co nejpřesnější a skutečné informace o různých profesních oborech možného uplatnění, na jehož základě by se mohli správně rozhodnout. Proto by bylo vhodné, aby žáci základních škol nahlédli do reálných prostředí jednotlivých oborů a čerpali informace přímo od odborníků, pracovníků a hlavně studentů v těch to oborech. Přeci jen od studentů dostanou skutečnější informace.

Poukázala bych na projekt, který se konal v Jihočeském kraji - moderní metody ve volbě povolání ZŠ – počáteční vzdělávání - zveršování kvality ve vzdělávání. Účel projektu byl rozvoj a zavedení dalších metod kariérového poradenství ve školách, orientace žáků na vhodnou volbu povolání, prevenci před předčasným odchodem ze systému vzdělávání a na osvětovou činnost směřující k žákům a pracovníkům škol pro zvýšení zaměstnatelnosti absolventů škol v souladu s potřebami trhu práce. Hlavním cílem projektu bylo kariérové poradenství pro žáky ZŠ, informační a poradenská činnost pro výchovné poradce škol a žáky. Profesní diagnostika a poradenství při volbě budoucího povolání žáků. Zavedení nového, otevřeného diagnostického nástroje pro poradenství výchovných poradců. Popularizace kariérového poradenství a zpětnovazební šetření. Podpora a propagace technických a učebních oborů.

Myslím si, že by bylo vhodné kdyby se toho to projektu účastnilo širší spektrum škol.

8 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jakou představu studenti měli na začátku studia o svém budoucím povolání u oboru módní návrhář a jakou představu mají o svém budoucím v pokročilejší fázi studia. V rámci práce jsem se zaměřila na otázky, jaké byli důvody výběru daného oboru, jakou představu měli na začátku studia, co ovlivnilo jejich představu a jakou představu o svém povolání mají nyní.

V teoretické části jsem se nejprve zaměřila na definici volby povolání. Dále část teorie představovali aspekty ovlivňující volbu povolání, vývojová stadia při volbě povolání, zralost žáku a problematika volby školy. Závěr teoretické části tvořil absolvent na trhu práce.

V metodologické části jsem představila především cíle, metody a výzkumný vzorek. Z průzkumné analýzy vyplynulo, že většina studentů na obor módní návrhář nastupovali se stejnou představou. Z patnácti rozhovorů se představa o budoucím povolání nezměnila jen u třech respondentek. U ostatních respondentek se změnila.

Práce přinesla vhled do problematiky představy o budoucím povolání. Vzhledem ke kvalitativnímu charakteru a malému průzkumného vzorku si neklade za cíl zobecnitelnost a výsledky jsou platné pro tuto skupinu účastníků. Rozhovory se uskutečnily téměř výhradně, se studenty 3. a 4. ročníku.

9 Seznam použité literatury

BROŽOVÁ Dagmar. Společenské souvislosti trhu práce. Praha, 2003, 140 s. ISBN 80-86429-14-4

ČÁP, Jan. Psychologie výchovy a vyučování. Praha: Karolinum, 1997, 415 s. ISBN 80-7066-534-3.

FREIDMANN, Zdeněk et al. Specifika profesní orientace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a jejich pracovní uplatnění. Brno: Paido, 2012, 232 s. ISBN 978-80-7315-236-9

FREIDMANN Zdeněk, Profesní orientace žáků se speciálním vzdělávacími potřebami a jejich uplatnění na trhu práce. Brno: Masarykova univerzita, 2011, 311s. ISBN 978-80-210-5602-2

HARLT Pavel, HARTLOVÁ Helena. Velký psychologický slovník. Praha: Portál, 2010, 800 s. ISBN 978-80-7367-686-5

HLAŘO, Petr. Profesní orientace adolescentů Poznátky z teorií a výzkumů. Brno, 2012, 135 s. ISBN 978-80-7302-164-1

HLAŘO, Petr. Rozhodování žáků absolventských ročníků základních škol o další vzdělávací a profesní dráze. Brno, 2013, 358 s. ISBN 978-80-7375-874-5

HLAŘO, Petr. Volba povolání: internetové zdroje informací pro žáky a učitele. Moderní vyučování. 2008, roč. 12, č. 6, s. 9–10.

MAREŠ, Petr (ed.) a Tomáš SIROVÁTKA (ed.). Trh práce, nezaměstnanost, sociální politika. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003, 272 s. ISBN 80-210-3048-8.

PŘÍNOSILOVÁ, Dagmar. Diagnostika ve speciální pedagogice v rámci profesní orientace žáků se zdravotním postižením. In Z.,

ŘÍČAN, Pavel. Psychologie. Praha: Portál, 2013, 304 s. ISBN 978-80-262-0532-6

SEDLÁKOVÁ, Ludmila. Výchova k volbě povolání. Brno, 1979.

SIROVÁTKA Tomáš, MAREŠ Petr. Trh práce, nezaměstnanost, sociální politika. Brno: Masarykova univerzita, 2003, 270 s. ISBN 80-210-3048-8

TAXOVÁ, Jiřina. Pedagogicko psychologické zvláštnosti dospívání. Praha, 1987, 276s. ISBN 14-426-87

VÁGNEROVÁ, Marie. Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy. Praha: Karolinum, 2001, 302 s. ISBN 80-246-0181-8

VENDEL, Š. Kariérní poradenství. Praha: Grada, 2008, 224 s. ISBN 978-80-247-1731-9.

WALTEROVÁ, Eliška, GREGER David et al. Přejít žáků ze základní na střední škol pohledy z výzkumů. Brno: Paido, 2009, 207s. ISBN 978-80-7315-179-9.

Volba povolání [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2009, 29. 11. 2009

[cit. 2013-12-11]. Dostupné z: <http://www.vychova-vzdelavani>.

<http://www.nuov.cz/souhrnne-informace-o-uplatneni-absolventu-skol>

<http://www.nuov.cz/nezamestnanost-absolventu-skol>

<http://www.nuov.cz/absolventi-strednich-skol-a-terciarniho-vzdelavani>

<http://www.nuov.cz/souhrnne-informace-o-uplatneni-absolventu-skol>

Přílohy

A Přepisy rozhovorů

Ahoj Adriana

Ahoj Andrea

Jak už jsem na začátku říkala, tento rozhovor dělám v rámci bakalářské práce, kterou píše na téma - Jak se vyvíjí představa o budoucím povolání na SUPŠ textilní. Položím ti pár otázek a ráda bych, abys mi na ně odpověděla. Tento rozhovor si budu nahrávat, pokud to samozřejmě nevádí.

Ne, nevádí

Když ses rozhodovala pro tuto školu, rozhodovala ses sama, nebo ti někdo pomáhal?

Školu jsem si vybrala sama. Rodiče chtěli, abych dělala hlavně to, co mě bude bavit a vůbec mi do toho nemluvili. Nechali toto rozhodnutí čistě na mě. Jen je pravda, že si trochu nebyli jistí, jestli je zrovna tato škola to pravé pro mě. Máma mi v tom moc nevěřila, že bych se na tuto školu dostala. Hodně se bála, abych uspěla u talentovek. Ale já si stála za svým a nenechala se odradit. Hodně se doma aj báli, abych zvládla maturitu a chtěli spíš, abych si vybírala něco s výučním listem. Kde je mnohem větší pravděpodobnost, že bych uspěla víc jak u maturity. Ale o tom jsem samozřejmě nechtěla ani slyšet prostě maturitu jsem musela mít, protože jsem v budoucnu chtěla na vysokou. Už asi od 6 třídy jsem básnila o tom, jak půjdu na vysokou.

To je skvělé, byla jsem na tom trochu podobně.

Proč ses rozhodla zrovna pro tuto školu nebo vlastně pro tento obor?

No v první řadě jsem ráda kreslila už asi tak od 11 let. Kreslení mi dělalo radost a neskutečně mě bavilo. Ráda jsem překreslovala obrázky, vzala si nějakou knížku jako předlohu a kreslila. Co si tak nejvíce pamatuji, tak hlavně z knížky od Josefa Lady. Naposledy si pamatuji, že jsem kreslila čerta, ještě teď kom ho mám doma na nástěnce vystaveného. No a k tomu to oboru jsem přišla náhodně, tak jednou, když jsem byla nemocná, jsem si ze srandy začala kreslit oblečky jako, že navrhuji oblečení pro Barbie panenky. Byla jsem asi tak v 8 třídě a začala jsem pátrat, jestli náhodou taková škola není. Prvně mi to přišlo jako blbost, že by se módní návrhářství vyučovalo? Tak jsem zapátrala po internetu a našla tuto školu. Přečetla jsem si, jaké tu jsou podmínky pro přijetí a přišlo mi to jak něco co bych snad v životě nemohla zvládnout. A hlavně přijímačky z dějepisu, který mi moc nešel. To kreslení už mi moc pak nevadilo domácí práce plus talentovky. Začala jsem totiž rok před přijímačkami chodit do školy kreslení, kde jsem se toho moc naučila. Úžasný pan učitel Vrána, mě připravoval přímo na tyto přijímačky. Protože věděl, co mě tu čeká. Snažil se moc, ale asi si asi taky nebyl jistý, či se na tuto školu dostanu stejně jako moji rodiče. Jednou, když se mě ptal, kam bych chtěla na školu a zmínila jsem se o této škole, tak se tvářil, jestli to myslím vážně a říkal, že není zrovna lehké se na tuto školu dostat.

Neodrazovalo Tě to, když jsi v podstatě v nikom neměla podporu?

No byli chvíle, kdy jsem si už říkala, že se na to vykašlu, ale pokaždé jsem si řekla, že ne, že se nemůžu jen tak lehce vzdát a že si za tím prostě půjdu.

Klobouk dolů. No taky sem chodila k panu učiteli Vránovi, byl úžasný. Chodíš tam ještě?

Ne, chodila jsem tam ještě první rok, co jsem se sem dostala a postupem času jsem tam chodila méně a méně už moc nebyl čas.

To je škoda, jsem se chtěla zeptat jak se má.

No co jsem slyšela, tak bohužel trochu propadl alkoholu.

Aha, tak to je nemilé a škoda.

Když se vrátím k našemu rozhovoru, rodiče moc nevěřili, že se na tuto školu dostaneš, ani pan učitel Vrána. A co ty vůbec? Věřila jsi? Nebo jsi jen doufala?

Popravdě jsem tomu nevěřila a jen doufala, že se stane zázrak a já se na tuto školu dostanu. Protože žádný umělec, jako třeba Picaso opravdu nejsem. Naštěstí se ten zázrak opravdu stal a mě přijali. I když si teda myslím, že na tuto školu přijmou snad každého, i kdyby to bylo úplné nemehlo. Nerada to říkám, ale v prváku jsem snad viděla horší jak já a to je co říci. Ale moc nahlas to říkat nemůžu. Když mě přijali, nemohla jsem tomu ani věřit a byla šťastná. Hlavně ten pocit když víte, že jste přijat na školu a jiní na ty přijímačky teprve šli, protože tady se vlastně kvůli talentkám dělají přijímačky už v lednu.

Když jsi nastoupila na tuto školu, jistě jsi měla nějaké představy. Jaké byli?

Když jsem nastoupila na tuto školu, hlavu jsem měla nejspíše v oblacích. To, že se ze mě stane úspěšná návrhářka, to jsem si moc nemyslela. Ale měla jsem svůj maličký sen, že mě návrhářství uživí a budu mít svůj vlastní malinký útulný butik. Postupem času tomu přestávám věřit. Protože budme realisti, prosadit se jako návrhář u nás je nemožné a nejsem si jistá, jestli mě tato škola baví natolik, abych se

tomu potom věnovala. Spíše si ani moc nevěřím. A už jsem touto školou spíše otrávená a těším se, až odmaturuji.

A co se stalo, že se tvůj sen rozplynul?

Na tuto školu jsi chodila, tak jistě víš jak to je.

Bohužel vím, jak to tu chodí, ale ráda bych to slyšela od tebe.

Víš co, ono když, se řekne módní návrhář, každý řekne páááni. Ale už neví, co to všechno obnáší. Já taky byla ten typ člověka, co si myslel, že stačí vzít kus hadru a sešít ho dohromady. Ale realita je jiná. A hlavně postupem času tady člověku dojde, že stát se návrhářem není zase až taková sranda a už vůbec ne lehká. Sice móda se stále a pořád dokola opakuje, takže by nemělo být těžké něco navrhnout. Vlastně to není těžké, ale navrhnout něco jedinečného co ještě nebylo, to už těžké opravdu je. Asi největší strach mám z toho, že skončím někde v butiku jako prodavačka. Protože, takto hodně holek skončilo.

Prostě jsem měla úplně jinou představu.

A ta byla jaká?

Jak mě tu připraví na povolání módního návrháře. Jako ano naučí tě tady konstrukční střihy, šít a podobně. Něco málo o módě, i když toho je opravdu minimum. Nejlepší by bylo, kdyby na rovinu na dnu otevřených dveří řekli jak to je. Že doděláte tuto školu a žádný návrhář z vás nebude. Že se návrhářem stane 1 z 1000.

Ale asi je fakt, že to je i o člověku. Pokud jste do toho návrhářství zapálen, tak pro to uděláte asi cokoliv. Možná mě tato škola trochu od toho odradila od toho mého

snu. Víš, co třeba je den, kdy vstaneš levou nohou, a nic se ti nedaří a tady i přes to tě do něčeho nutí a už to není to, že ty chceš ale, že musíš.

Taky se tu hlavně začíná navrhovat, až od 3 ročníku což mi přijde nepochopitelné. Protože jsem šla studovat módní návrhářství, tak proč až od třetíáku a ne od prvníku. Hlavně mám někdy pocit, jako by utlačovali naši fantazii. A spíše nám vnucovali svoje nápady.

Takže, když to shrnu, tvoje představa byla taková, že tuto školu vystuduješ. Bude z tebe návrhářka a otevřeš si svůj malinký butik.

Ano, přesně tak.

Kdy sis uvědomila, že to není zase tak lehké se tím návrhářem stát?

Hmm řeka bych, že na konci druhého ročníku. Až jsem více poznala o čem toto všechno, je, jak to tu chodí a tak. Taky jsem se hodně vyptávala holek, co byli ve třetíáku a čtvrtáku a celkem mě zarazilo, jak většina má stejný názor. Všechny kreslení baví, ale ví, že se tím to živit nebude. Je opravdu jen minimum, holek co se tím to oborem bude živit. Co jsou do toho opravdu zapálené a jdou si za tím. A ono aj po finanční stránce to není levná záležitost, hlavně ty látky.

Ano vím, u nás to bylo to stejné. Co vím, tak se tím to oborem živí jen jeden kluk. Jinak všichni šli jinou cestou. I když teda 4 holky šli potom na vošku tady a dodělali to 2? No a ty látky to ani nemluvím. Jenom za dobu co jsem tu studovala, to byl pakatel. A to jsem se ještě snažila vždycky najít nějaké látky doma.

Jo, to já taky, třeba košili co jsme šili ve 2 ročníku, jsem ušila z povlečení. A kalhoty z prostěradla. Protože ono se nevyplatí kupovat drahou látku na ty první pokusy šití.

Přesně, tak.

Když už máš takový rozhled a víš, co tato škola vše obnáší, rozhodla by ses znova pro tuto školu, a nebo by jsi zvolila jinou školu?

Kdybych při rozhodování střední školy věděla to, co vím teď, tak bych si tuto školu určitě nevybrala. Někdy si říkám, že kdybych šla na kadeřnici, tak bych možná udělala líp. Ale kdyby mi teď někdo řekl, pojd' na jinou školu, tak bych nešla. Protože tolik dřiny co jsem se tu vypořela. To by mi pak bylo líto. Proto nechápu, že teď na konci odešla jedna spolužačka. Chápeš, 3 roky se tu trápí a rok před koncem si uvědomí, že ji tato škola nenaplňuje a odejde.

To je ještě v pohodě, u nás ve třídě si ho holka uvědomila 5 měsíců před maturitou. To u nás nepochopil nikdo. Jako by už těch 5 měsíců nemohla dochodit.

No přesně tak, taky to nechápu. To už bych to přetrpěla a dodělala. Hlavně by mě mamka asi zabila, kdybych ji 5 měsíců před maturitou řekla, že končím. Ježíši.

Hele a co třeba gymnázium to tě nelákalo?

Jen to ne. To bych dopadla jak tady a ještě hůř.

No to je jasný, tady máš aspoň zaměření na něco.

Ano, přesně sice to není žádná sláva ale aspoň něco.

Hlavně na gymplu bych nezvládla matematiku, s tím jsem měla problém aj na základce.

A co tady matematika? Byla přeci dva roky.

No to jo, s doučováním se to dalo, ale taky mi to dalo trošku zabrat.

No abych pravdu řekla, tak já a matematika jsme taky nebyli žádné kámošky. Nedávno jsme se s kámoškou bavili, že kdybychom měli maturovat z matematiky, tak maturitu v životě nedáme a maturujeme tak na 50krát.

No, tak to bych se připojila k vám.

A co vůbec chceš dělat až tuto školu dokončíš?

No už jsem o tom přemýšlela a trochu mě mrzí, že s tím to oborem do budoucna už nic nebude, protože při výběru střední školy jsem z toho byla tak nadšená a plná zápalu. Ale zase to nebude tak promarněný a ráda bych zůstala u dějin výtvarné kultury. To je asi jediná věc co mě tu stále baví a naplňuje. Nebo archeologie je zajímavá. No zatím mám ještě rok čas, tak uvidíme, ale spíš bych to viděla na ty dějiny výtvarné kultury. Pokud bych se na školu nedostala, tak bych šla na jazykovku anebo si našla práci. I když do té práce se mi moc nechce. Hodně se říká, že jak začneš pracovat a vydělávat peníze, tak už se ti pak do těch studií moc nechce. Takže bych raději studovala a u toho měla třeba jen brigádu. A další rok bych se snad už dostala.

Já ti budu držet palce a věřím, že se na vysněnou výšku dostaneš. Můžu ti děkuji za tvůj čas a tvoje odpovědi.

Moc děkuji a nemáš, za co byla to zábava. Klidně bych odpověděla za všechny holky. No a přeji ti, aby ti dobře dopadla bakalářka a uspěla jsi u státnic.

Děkuji, ahoj

ahoj

Ahoj Adriana

Ahoj Markéta

Jak už jsem na začátku říkala, tento rozhovor dělám v rámci bakalářské práce, kterou píšu na téma - Jak se vyvíjí představa o budoucím povolání na SUPŠ textilní. Položím ti pár otázek a ráda bych, abys mi na ně odpověděla. Tento rozhovor si budu nahrávat, pokud to samozřejmě nevadí.

Nevadí

Co ovlivnilo Vaši volbu povolání/ školy?

Vzhledem k tomu, že mě baví kreativní činnost, říkala jsem si, že je budu rozvíjet právě na této škole. A že by to byla, správná cesta k rozvoji mého nadání. Mám ráda ruční práce a snažím se být i v oblékání kreativní a to jsou asi vlastnosti, které mě vedly k tomu, abych se vybrala právě tento obor. Ráda si maluju návrhy oblečení a snažím se tam vždy dát něco ze sebe. Bylo pro mě důležité, abych k oboru, který budu studovat, měla blízko a měla k němu vztah.

Jaká představa byla na začátku studia?

Tak samozřejmě, že moje představa byla taková, že vystuduju a budu špička v návrhářství. Ale to se samozřejmě začalo měnit. Začalo mi být jasné, že v dnešní konkurenci nebude jednoduché se uplatit. I vzhledem k tomu, že v českém prostředí se v současné době nachází hodně mladých a nadaných návrhářů. A, že jsem si nevybrala zrovna nejlepší obor. Spíše ne zrovna lehký obor na uplatnění. Některé věci

ve výuce mi ani nešly a někdy jsem si říkala, jestli se pro tento obor vůbec hodím. Snažila jsem se stále rozvíjet a posouvat dál. Protože v tomto oboru není dobré usnout na vavřínech. Snaha se určitě cení a to co jsem si vydřela, časem jako když najdu.

Rozhodovala ses pro tuto školu sama?

Ano byla to pro mě jasná volba. Tak jak už jsem říkala, baví mě kreativně něco tvořit. S různými materiály. Velmi mě pak těší, když se mi něco povede a můžu se pochlubit, že jsem zvládla další fázi svého rozvoje. Naopak když se mi to nepovede, jsem zarputilá a chci to zvládnout. Měla jsem plnou podporu rodičů, který můj talent vidí a snaží se ho rozvíjet. Dala jsem i na doporučení paní učitelky z výtvarné výchovy, která mi řekla, že se určitě na taková obor hodím a jen rozvinu své dosavadní schopnosti. Kamarádi mi také tvrdí, že jsem vhodný kandidát.

Byla tato škola jediná, na kterou ses hlásila?

Tato škola nebyla jediná, na kterou jsem hlásila, jako zálohu jsem si dala obchodní akademii. To byla taková jistota, kdyby náhodou se něco nepovedlo, ale s variantou, že bych šla na obchodní akademii jsem moc nepočítala. Bylo to i přání rodičů, abych si dala i druhou školu pro jistotu.

Co tě inspirovalo k výběru toho to oboru?

Inspirovala mě má kamarádka, která tento obor studovala a vyprávěla mi, jak to na škole chodí, jak ji všechny předměty baví a co všechno se tam učí. Velmi mě to nadchlo a chtěla jsem rozvinout svůj talent a něco se naučit a posunout se ve svém úsilí dál. Byla to touha naučit se něco nového a třeba se stát špičkou ve svém oboru. Inspirace nebo spíš motivace, bylo také to že se naučím novým věcem a třeba se při své práci setkám se zajímavými lidmi. A budu si s nimi moc předat nové zkušenosti a trendy.

Kdybys mohla, vybrala by sis jinou školu?

Teď už ne. Jsem si jistá v tom, že to byla dobrá volba. Sem tam hlavně na začátku studia jsem o sobě pochybovala a říkala si, jestli jsem si zvolila správně. Vždy jsem si, ale řekla, že musím zatnout zuby a vydržet. Jsem totiž strašně tvrdohlavá a nemám ráda prohry a o to vím, mám ráda výzvy a to byla na začátku studia určitě velká výzva. Rozvinout svůj talent a nevzdat to hned na začátku, při právní překážce.

Budeš pokračovat ve vystudovaném oboru?

Ano ráda bych, pokud to bude jen trochu možné. Dál se chci rozvíjet a pokračovat ve studiu. Udělat si praxi u některého z významných návrhářů a uplatnit svůj talent v praxi.